
Конопля Ліна Андріївна

Здобувачка вищої освіти І медичного факультету
Харківський національний медичний університет, Україна

Тихонова Людмила Володимирівна

канд.мед.наук, доцент кафедри неврології
Харківський національний медичний університет, Україна

ОСНОВИ ПАТОГЕНЕЗУ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ МЕТОДИКИ ЛІКУВАННЯ ЕНЦЕФАЛІТУ РАСМУСЕНА

Актуальність. Енцефаліт Расмуссена (ЕР) є рідкісним і хронічним неврологічним розладом, який зазвичай вражає дітей і молодих людей. Стан характеризується прогресуючим запаленням і пошкодженням однієї півкулі мозку, що призводить до судом, когнітивних розладів і паралічу на одній стороні тіла. Причина цього захворювання однозначно не встановлена, але вважається, що в основі лежить аутоімунний механізм, при якому імунна система атакує здорову тканину мозку. У світі ще немає єдиної ефектної схеми лікування цієї хвороби, тому терапія спрямована на контроль симптомів, уповільнення прогресування хвороби та покращення якості життя пацієнтів.

Мета. Дослідити наявні патогенетичні особливості, які лежать в основі розвитку енцефаліту Расмуссена, виявити та розглянути перспективні методи лікування цього захворювання.

Матеріали та методи. Були відібрані літературні джерела, клінічні випадки та дослідження з 2002 по 2022 рік з баз даних доказової медицини – Pubmed, Medline та Google Scholar та проведено ретроспективний епідеміологічний аналіз наявної інформації.

Результати. З точки зору патоморфологічних змін, патологічними особливостями енцефаліту Расмуссена є активація кіркового запалення, втрата нейронів, гліоз, мікрогліальні вузлики, кластери Т-лімфоцитів і периваскулярні манжети в односторонній півкулі. Існує 4 основні гіпотези щодо причин розвитку ЕР вірусна інфекція, імунітет, опосередкований антитілами, імунітет, опосередкований клітинами, і активація мікроглії. Через аналогічний патологічний процес хронічного запалення та на основі знань про енцефаліт дослідники спочатку розглядали вірусну інфекцію як основний напрямок досліджень у галузі етіології ЕР. Крім того, ознаки обмеженості однією стороною півкулі головного мозку, здавалося, відповідали повільному прогресуванню вірусних інфекцій, таких як вірус Епштейн-Барра, цитомегаловірусу, вірусу герпесу людини 6 типу та вірусу папіломи людини. [1] Гіпотеза опосередкованого антитілами патогенезу виникла після представлення гістопатологічних особливостей ЕР у двох кроликів, імунізованих глутаматним рецептором 3 типу після посилення антитіл до рекомбінантних глутаматних рецепторів. Але більш цікавим є те, що антитіла проти рецептору 3 типу за допомогою плазмаферезу ефективно зменшило частоту нападів і неврологічний дефіцит в одного пацієнта з енцефалітом Расмуссена. [2]

У вивченні патогенезу цього захворювання антитілоопосередковані механізми наразі займають домінуюче місце. Однак лише частина пацієнтів отримує користь від терапії плазмаферезом протягом короткого періоду, тоді як у інших не спостерігається покращення клінічних симптомів. Останні дослідження зосереджені головним чином на функції цитотоксичних Т-клітин. Патоморфологічне дослідження ураженої півкулі головного мозку показало, що цитотоксичні CD8 + Т-лімфоцити займають більшість інфільтрованих Т-клітин, і, що більш важливо, що в запальних ураженнях близько 10% з них є CD8+. Це

розглядається як переконливий доказ пошкодження нейронів, спричиненого цитотоксичними Т-клітинами. Зокрема астроцитарна дегенерація, викликана цитотоксичною атакою Т-лімфоцитів, призводить до загибелі нейрональних клітин і індукції судом. [3]

Також розглядається ще одна теорія відносно нейродегенерації, опосередкованою активацією мікроглії. Мікроглія діє як резидентні вроджені імунні клітини в мозку, і їх стан активації є одним із найбільш характерних патологічних ознак ЕР. Рівні активації мікроглії в різних областях мозку різноманітні і корелюють з інфільтрацією Т-клітин, особливо на ранній патологічній стадії з пошкодженням кори. Але поки що фактично немає конкретної інформації про зміну функції мікроглії, що виникає на ранній стадії патогенезу. [4]

Хоча етіологія ЕР не зовсім зрозуміла, основне лікування спрямоване на усунення симптомів і запалення: протисудомні препарати для контролю судом, імуносупресивну терапію для зменшення атаки імунної системи на мозок і операцію з видалення або відключення ураженої частини мозку. Існує три основних типи хірургічних операцій: анатомічна гемісферектомія, функціональна гемісферектомія та відключення півсфери.

Єдиним відомим ефективним методом лікування цього руйнівного захворювання є функціональна гемісферектомія, однак за відсутності неврологічного дефіциту вибір часу операції може бути складним і залежати від ступеня вираженості симптомів та ефективності консервативної терапії. [5] На ранніх стадіях захворювання імунотерапія використовується, щоб «зупинити» прогресування та внутрішньовенне введення метилпреднізолону, імуноглобуліну та плазмаферез. Одним із нових напрямків в імунотерапії є біологічна терапія, одним препаратом з якої є ритуксимаб. Це химерне мишачо-людське моноклональне антитіло до CD20. Відповідно до дослідження Jagtap, S. A. & all. пацієнти продемонстрували покращення контролю над судомами, зупинку або уповільнення прогресування когнітивного та моторного зниження при застосуванні ритуксимабу. [6] У деяких випадках також можуть бути корисні методи стимуляції мозку, такі як стимуляція блукаючого нерва або глибока стимуляція мозку.

Висновки. Рання діагностика та лікування мають вирішальне значення для лікування енцефаліту Расмуссена, і для надання оптимальної допомоги ураженим людям часто потрібен мультидисциплінарний підхід із залученням неврологів, імунологів та інших медичних працівників.

Список використаних джерел:

1. Wang, X., Wang, Y., Liu, D., Wang, P., Fan, D., Guan, Y., Li, T., Luan, G., & An, J. (2017). Elevated expression of EBV and TLRs in the brain is associated with Rasmussen's encephalitis. *Virologica Sinica*, 32(5), 423–430. <https://doi.org/10.1007/s12250-017-4058-8>.
2. Rogers, S. W., Andrews, P. I., Gahring, L. C., Whisenand, T., Cauley, K., Crain, B., Hughes, T. E., Heinemann, S. F., & McNamara, J. O. (1994). Autoantibodies to glutamate receptor GluR3 in Rasmussen's encephalitis. *Science (New York, N.Y.)*, 265(5172), 648–651. <https://doi.org/10.1126/science.8036512>.
3. Bien, C. G., Bauer, J., Deckwerth, T. L., Wiendl, H., Deckert, M., Wiestler, O. D., Schramm, J., Elger, C. E., & Lassmann, H. (2002). Destruction of neurons by cytotoxic T cells: a new pathogenic mechanism in Rasmussen's encephalitis. *Annals of neurology*, 51(3), 311–318. <https://doi.org/10.1002/ana.10100>.
4. Pardo, C. A., Vining, E. P., Guo, L., Skolasky, R. L., Carson, B. S., & Freeman, J. M. (2004). The pathology of Rasmussen syndrome: stages of cortical involvement and neuropathological studies in 45 hemispherectomies. *Epilepsia*, 45(5), 516–526. <https://doi.org/10.1111/j.0013-9580.2004.33103.x>.
5. Varadkar, S., Bien, C. G., Kruse, C. A., Jensen, F. E., Bauer, J., Pardo, C. A., Vincent, A., Mathern, G. W., & Cross, J. H. (2014). Rasmussen's encephalitis: clinical features, pathobiology, and treatment advances. *The Lancet. Neurology*, 13(2), 195–205. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(13\)70260-6](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(13)70260-6).
6. Jagtap, S. A., Patil, S., Joshi, A., Kurwale, N., Jain, V., & Deshmukh, Y. (2022). Rituximab in Rasmussen's encephalitis: A single center experience and review of the literature. *Epilepsy & behavior reports*, 19, 100540. <https://doi.org/10.1016/j.ebr.2022.100540>